

YTTRANDE
2020-12-01
Dnr U2020/04429/GV

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

u.remissvar@regeringskansliet.se

Sveriges Elevråds yttrande på Betygsutredningen 2018 (SOU 2020:43)

Sammanfattning

Sveriges Elevråd ställer sig positiva till utredningens problembild. För våra medlemmar är betyg ett viktigt kommunikativt medel för att förstå sin egen progression. Dessutom har betygen en viktig roll för att skolan ska kunna följa kunskapsutvecklingen över tid och sätta in rätt resurser.

Sveriges Elevråd har regelbundet uppmärksammat de brister som finns i dagens betygssystem. Den bild som vi får från våra medlemmar är att det främst är två faktorer bidrar till ökad stress bland elever. För det första innebär systemet att man inte har råd att misslyckas. Betygen sätts utifrån det lägsta uppnådda kunskapskravet och inte utifrån en helhetsbild. Den andra viktiga faktorn är otydligheten. Lösa kunskapskrav som tolkas olika av olika lärare, elever och rektorer gör det svårt för elever att navigera i systemet. Till detta bör man också förstå konsekvenserna av den ojämna arbetsbördan och bristande resurser i skolan.

Enligt vår mening lyckas utredningen komma åt vissa av dess problem, men lyckas inte nå andra. Vår uppmaning till regeringen och utbildningsministern är därför att vidare se över vissa av de förslag som läggs fram, och inte se utredningens förslag som slutgiltiga lösningar på dem problem som idag finns med betygssystemet.

Sveriges Elevråd organiserar enbart elever på högstadiet och har därför valt att endast kommentera på det förslagen som angår högstadieelever. Det är av den anledningen vi inte kommenterat på förslagen på gymnasial nivå.

12 Förslag om kompensatorisk betygssättning

12.1 Betygskalan ska ha en inbyggd kompensatorisk princip

Sveriges Elevråd tillstyrker förslaget under förutsättningen att detta sker i kombination med förslagen om ankring på skolenhetsnivå. Vi anser att förslaget är ett steg i rätt riktning, och att det kommer att gynna elevers hälsa och syn på betyg

och skolan. Vi anser dock att förslaget i sig saknar förebyggande insatser mot olikvärdighet i betygssättning

Det ska finnas tydliga riktlinjer för hur lärare ska ha möjlighet att kompensera en elevs betyg som inte uppnått alla krav för en viss nivå. I dagsläget är det tydligt vad en elev har uppnått och hur mycket den ska ha uppnått av kunskapskraven för att nå ett specifikt betyg. Med utredningens förslag blir det svårt för en elev att veta vad eleven ska förbättra och prestera för att nå ett visst betyg, vilket i sig kan bidra till ökad stress. Risken med denna princip utan tydliga direktiv blir att elever med samma uppnådda kunskapskrav i praktiken får olika betyg.

För att undvika denna olikvärdighet bör förslaget genomföras i samband med en ankring av betyg utifrån de nationella proven. I annat fall finns betydande risker i att släppa systemet så pass löst som utredningen vill.

12.2 Betygskriterier och kriterier för bedömning ska beskriva kunskapsnivåer

Sveriges Elevråd tillstryker förslaget.

12.2.3 Kriterier för bedömning ska användas när betyg inte sätts

Sveriges Elevråd tillstryker förslaget.

12.3 Betyget E kan inte kompenseras

Sveriges Elevråd tillstyrker förslaget. Betyget E innebär, till skillnad från övriga betygsnivåer, en viktig markering för godtagbara kunskaper och möjligheten att ta till sig av fortsatta studier.

12.4 För betygen A, B, C, D gör läraren en sammantagen bedömning

Sveriges Elevråd tillstryker förslaget.

12.5 Godkänthöjningen i den obligatoriska skolan bör utredas

Sveriges Elevråd delar utredningens bild av att godkänthöjningen idag får en större roll än vad som var tänkt vid dess införande. Utredningens förslag angående Fx bör gälla i den obligatoriska skolan innan en utredning tillsätts för att utreda behovet av en godkänthöjning i grundskolan.

Sveriges Elevråd anser att godkänthöjningen bör bevaras. Det är tydlig indikator på huruvida eleven har uppnått det som kommer krävas av hen i såväl fortsatta studier som i arbetslivet. Däremot ser vi ett behov av att vidare utreda antagningskraven till i första hand yrkesprogrammen. Kraven om godkänt betyg i matematik, svenska, svenska som andraspråk och engelska kan vara för höga för den elev som inte planerar att studera på högskolenivå.

13 Förslag om ytterligare ett underkänt betyg - Betyget Fx

13.1 Elevens kunskapsnivå under betyget E ska synliggöras med ytterligare ett underkänt betyg

Sveriges Elevråd tillstyrker förslaget att ett nytt underkänt betyg Fx ska införas för att synliggöra kunskaper under godkänt betyg. Det är av yttersta vikt att motivera elever till att försöka nå godkänt, och ännu ett underkänt betygsteg ger inte enbart elever ett delmål mot godkänd utan underlättar likaså för lärare i betygsättningen och minskar risken för att det delas ut "snäll-E", som utredningen kallar det.

Sveriges Elevråd ser dock en risk i att såväl skola som elever nöjer sig med Fx, och att detta suddar ut gränsen för godkänt.

13.1.3 Betygskriterier ska finnas för betyget Fx

Sveriges Elevråd tillstyrker förslaget att betygskriterier ska införas för betyget Fx, och instämmer i att det inte bör finnas betygskriterier för betyget F.

13.1.4 Betyget Fx ska motsvara poäng

Sveriges Elevråd avvisar förslaget med anledning av att elever som inte når godkänt i ett ämne, men får Fx, ska kunna tillgodoräkna poäng för detta betyg.

I framtiden finns ett orosmoment angående att elever och lärare kommer vara belåtna med Fx och således inte sträva efter att nå E och godkänt. Den kommunikativa effekten av Fx kan vara viktig, men ska inte vara ett mål i sig. Steget mellan Fx och E kan, i form av prestation, vara relativt stort. I det fall då Fx förenas med poäng minskar benägenheten för att ytterligare ta sig till nästa nivå.

14 Förslag om att läraren ska göra en allsidig bedömning av elevens kunskaper

14.1.2 Läraren ska göra en allsidig bedömning av elevens kunskaper

Sveriges Elevråd tillstyrker förslaget.

14.1.3 Det bör finnas rutiner för skolans bedömningspraktik

Sveriges Elevråd tillstyrker utredningens bedömning i att det bör finnas rutiner på skolor för bedömningspraktik. I brist på rutiner för skolan angående bedömningspraktik riskerar olika lärare på skolan att ge eleverna olika påbud. Olika förhållningsregler och bedömningar från diverse lärare på samma skola gör inte endast skolan i sig mer olikvärdig utan en sådan inkonsekvens skapar även förvirring bland elever i frågan om vad det är för regler som gäller i praktiken.

15 Ikraftträdande, övergångsbestämmelser och genomförande

15.1 Införandet bör vara så samlat som möjligt

Sveriges Elevråd avvisar förslaget om att först låta en del av förslagen träda i kraft sommaren 2022 och resterande förslag sommaren 2024.

Det problemet vi ser med denna uppdelning är att en årskull av elever (de som börjar årskurs 8 år 2022), kommer att vara en av de första årskurserna med betyget Fx, kompensatoriska inslag i bedömningen samt allsidig bedömning. Dessa elever i årskurs 8 kommer att vara bland de första att få ta del av de nya reformerna i terminsbetyg, men i och med att årskurs åtta är så pass nära inpå årskurs nio betyder dessa betyg mycket för eleverna. Lärare kan komma att vara osäkra vid en sådan betygsättning innan de vänjer sig och hittar strategier och rutiner.

De elever i årskurs 8, år 2022, kommer ett par år senare att vara de första eleverna som har ämnesbetyg i gymnasiet. Samma ovana och förvirring kan därmed slå mot samma elever igen.

Sveriges Elevråd anser att ikraftträdandet bör bli mer samlat och förslagen bör därmed införas samtidigt. Av respekt för att det kommer ta lång tid att förbereda ämnesplaner och betyg, bör man vänta med att införa kompletterande av betyg, allsidig bedömning och betyget Fx till 2024.

15.2 Elever ska slutföra sin utbildning inom samma system men det ska finnas flexibilitet mellan systemen

Sveriges Elevråd tillstryker förslaget.

15.3 Skolverket ska ansvara för genomförande och implementering av förslagen

Sveriges Elevråd tillstryker förslaget.

Uppdrag om särskild urvalsgrupp

Sveriges Elevråd tillstryker förslaget.

17. Insatser för att motverka betygsinflation och olikvärdig betygsättning

17.3.1 Ankring av betyg i de nationella proven i de obligatoriska skolformerna

Sveriges Elevråd tillstyrker förslaget i dess helhet. Detta kan vara ett av de viktigaste medlen för att motverka betygsinflation. Skolverkets senaste översikt¹ visade på att de största skillnaderna går att finna i betygssättning mellan skolenheter. En ankring är också en förutsättning för den friare modell med kompensatoriska inslag som utredningen föreslår.

17.3.3 Statistisk moderering av betyg med hjälp av nationella prov

Sveriges Elevråd avstyrker förslaget, till förmån för ankring av betyg på skolenhetsnivå. Problemen med betygsinflation ska inte lösas genom att lägga större

¹ Analyser av likvärdig betygssättning mellan elevgrupper och skolor, Skolverket, 2019

vikt vid enskilda provtillfällen. Läraren sitter på rätt kompetens för att sätta betyg, men olika praxis innebär att lärare vid olika skolor är mer eller mindre generösa i bedömningen. Ankring av nationella prov ger fortsatt läraren mandatet att sätta betyg, samtidigt som skillnaderna mellan skolor utjämnas.

Stockholm 03/12 – 2020

Leo Gerdén
Ordförande
Sveriges Elevråd